

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI**

**KAZAKİSTAN
2025 YILI MÜTEAHHİTLİK VE TEKNİK MÜŞAVİRLİK SEKTÖRÜ
ÜLKE RAPORU**

**Astana Ticaret Müşavirliği
Almatı ve Aktau Ticaret Ataşeliği**

(Ekim 2025)

İÇİNDEKİLER

1. MÜTEAHHİTLİK SEKTÖRÜ

- a) Ülkenin Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Sektörüne İlişkin 2024-2025 Yılı Bilgileri ve 2026 Yılı Beklentileri
- b) Ülkede Kısa ve Orta Vade Uluslararası İhaleye Çıkacak Önemli Projeler
- c) Projelerin Finansmanı
- d) Sektördeki İş Fırsatları
- e) Müteahhitlik Sektöründe Yabancı Firma Faaliyetlerine Yönelik Kısıtlamalar, Riskler ve/veya Avantajlar
- f) Makine, Ekipman ve Yapı Malzemesi İthalatı Yönünden Lojistik Altyapı
- g) Kalifiye İşgücü Temini
- h) Ülkede Müteahhitlik Projesi Yürüten 3. Ülkeler ve Firmaları
- i) Ülke Firmaları ile İşbirliği Olanakları (Ülke İçinde/Üçüncü Ülkelerde vs.)

2. TEKNİK MÜŞAVİRLİK SEKTÖRÜ

- a) Ülkenin Teknik Müşavirlik Sektörüne İlişkin 2024-2025 Yılı Bilgileri ve 2025-2026 Yılı Beklentileri
- b) Sektördeki İş Fırsatları

3. MÜTEAHHİTLİK, TEKNİK MÜŞAVİRLİK YABANCI YATIRIM MEVZUATI

- a) Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Sektörünü Düzenleyen Mevzuata İlişkin Bilgi
- b) Yabancı Yatırım Mevzuatına İlişkin Bilgi
- c) Yabancı İşçi Çalıştırma Oturma İzinleri, Vergiler, Sosyal Güvenlik giderleri ve Şirket Kuruluşlarına İlişkin Bilgiler

4. TÜRK FİRMALARININ FAALİYETLERİ

- a) Türk Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Firmalarının Ülkede Takip Edilen Projeler
- b) Firmaların Genel Olarak Karşılaştığı Sorunlar
- c) Firma Özelinde Karşılaşılan Sorunlar

5. GÖRÜŞ VE DEĞERLENDİRMELER

1. MÜTEAHHİTLİK SEKTÖRÜ

a) Ülkenin Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Sektörüne İlişkin 2024-2025 Yılı Bilgileri ve 2025-2026 Yılı Beklentileri

Kazakistan ekonomisi 2025 yılında %5,4 oranında büyürken, inşaat sektörü bu büyümeyi geride bırakarak %18,4 oranında artış göstermiştir. GSYH içindeki payı %5,9'a yükselen sektör, imalat, lojistik ve ticaret gibi alanlarda güçlü bir çarpan etkisi yaratmaya devam etmektedir. İnşaat sektörü 2025 itibarıyla 620.000'den fazla kişiye istihdam sağlamaktadır. Bu rakam hala tarım, eğitim ve ticaret sektörlerinden daha yüksektir.

Ulusal İstatistik Bürosundan alınan bilgilere göre, 2025'in ilk 8 ayında inşaat üretimi bir önceki yılın aynı dönemine göre %18,4 artmıştır. Konut inşaatı, toplam iş hacminin %16,2'sini oluşturmakta ve en aktif alt sektör olarak öne çıkmaktadır. Yapı inşaatı %23,1, yol yapımı ise %9,4 oranında büyüme göstermiştir.

Ülkedeki inşaat faaliyetlerinin %75,8'i özel şirketler, %23,6'sı yabancı firmalar ve %0,6'sı devlet kuruluşları tarafından gerçekleştirilmiştir.

Genel olarak, 2025 yılında ülkenin 17 bölgesinde inşaat hacminde artış yaşanmıştır. Almatı, Karaganda, Abay, Jambyl, Kostanay ve Akmola bölgeleri başı çekmektedir. Bu büyüme, özellikle konut (%53,1) ve yapı onarımı (%23,0) alanlarındaki artıştan kaynaklanmaktadır.

Ancak, bu yıl, hem dış hem de iç şoklar nedeniyle, Kazakistan Cumhuriyeti inşaat sektörü ciddi zorluklarla karşılaşmıştır. Askıya alınan projeler de mevcuttur. Sektörde görülen sorunların başlıca nedenleri arasında inşaat malzemelerinin fiyatlarındaki artış, doğal felaketler, Kazakistan'ın kuzey bölgelerinde yaşanan sel felaketleri, ulusal para biriminin döviz kurundaki düşüş, Kazakistan'ı etkileyen küresel lojistik zincirlerinin bir başka kesintiye uğraması ve ayrıca yasal yenilikler ve kısıtlamalar yer almaktadır.

Kazakistan hızlı bir kentleşme süreciyle birlikte dinamik olarak gelişen bir ülke konumundadır. Nüfusun kırsal alanları terk etmesi nedeniyle kentsel nüfusta belirgin bir artış eğilimi olduğu, bu kapsamda da genel anlamda konut talebinde bir artış yaşandığı ifade edilmektedir. Sanayi ve İnşaat Bakanlığı'na göre 2024-2025 döneminde toplamda 62 milyon m² konut inşa edilmesi hedeflenmektedir.

2024 sonunda 15 milyon m² yeni konut devreye alınmışken, 2025'in ilk 9 ayında bu rakam 18 milyon m²'ye ulaşmıştır. İnşaat malzemeleri üretimi %11,5 artarak 2,5 milyon ABD Doları seviyesine çıkmıştır. 2025 başından bu yana 1,5 milyar ABD Doları değerinde 50 yeni proje faaliyete geçmiştir ve 8.200 kalıcı istihdam yaratılmıştır. Yıl sonuna kadar 3,2 milyar ABD Doları değerinde 190 yeni projenin devreye alınması ve 20.000'den fazla istihdam yaratılması planlanmaktadır.

Söz konusu projelerden başlıcaları aşağıda belirtilmiştir.

Otomotiv Sanayi

Astana Motors Çok Markalı Otomobil Fabrikası (Almatı)

- Çin menşeli Chery, Haval ve Changan markalarının üretimi yapılacak. Yıllık üretim kapasitesi: 90.000 araç. Yatırım tutarı: 400 milyon ABD Doları. İstihdam: 2.200 kişi

KIA Qazaqstan Otomobil Fabrikası (Kostanay)

- Yıllık üretim kapasitesi: 70.000 araç. Yatırım tutarı: 200 milyon ABD Doları. İstihdam: 1.500 kişi

Ev Aletleri ve Ambalaj Sanayi

Almatı Turmystyq Tehnika Zavody (Almatı Bölgesi)

- Yıllık üretim: 750.000 adet ev aleti. İstihdam: 1.200 kişi

QazAlPack Alüminyum Ambalaj Tesisi (Shymkent)

- Modernizasyon projesiyle 112 yeni istihdam sağlandı.

Kazpoligraf Karton Ambalaj Tesisi (Abay Bölgesi)

- Sıvı ürünler için özel ambalaj üretimi yapılacak⁽¹⁾

Ulaşım ve Altyapı

TexolTrans Yük Vagonu Üretim Tesisi (Atyrau)

- İstihdam: 180 kişi

Karayolu Projeleri (Ulaştırma Bakanlığı)

2025'te toplam 13.000 kilometre yol onarılacaktır. Devam eden projeler arasında: Kalbatau – Maykapçagay (405 km); Kızılorda – Jezkazgan (398 km); Karaganda – Jezkazgan (572 km); Aktobe – Ulgaysın (234 km); Sarıağaç çevre yolu (102 km).

Yine sektörler bazında devam eden, ihale edilecek yatırım ve projelere aşağıda yer verilmiştir.

- Yenilenebilir Enerji

Kazakistan'da yenilenebilir enerji projeleri Enerji Bakanlığı sorumluluğu altında yürütülmektedir. Bakanlığın 23 Mayıs 2023 tarihli ve 187 sayılı Kararnamesiyle ülkede yenilenebilir enerji alanındaki projelere (rüzgar, güneş, biyoenerji ve hidroelektrik) ilişkin yapılacak ihale takvimi (2023, 2024-2027) yayımlanmıştır.

Proje Faaliyet Alanı	Sayısı
Güneş enerjisi	26
Biyoenerji santralleri	5
Hidroelektrik santrali	21
Rüzgâr	34
Toplam	86

Ülke Enerji Bakanlığı tarafından her yıl internet sitesinde tür, kapasite ve bölgelere göre ayrılmış ihale programı onaylanmaktadır. 2025 Yılı Açık Artırma Programı Bakanlığın resmi internet sitesinde yayımlanmış olup, buna göre ihaleye çıkarılan toplam kurulu güç 1,810 MW'dır. Yapılacak ihalelerin enerji türlerine göre bir dağılım ise şu şekildedir:

- Güneş enerjisi santralleri (GES) - 90 MW;
- Rüzgar enerji santralleri (RES) – 1.200 MW;
- Hidroelektrik santralleri (HES) - 500 MW;
- Biyogaz enerji santralleri (Biyo-Güç Santralleri) - 20 MW.

<https://www.gov.kz/memleket/entities/energo/documents/details/795552?lang=ru>

- Petrol ve Doğalgaz Çıkarılması Projesi (Kalamkas-Sea, Khazar, Auezov Projesi)

Kazakistan'ın önemli petrol ve doğalgaz üretim sahalarının bulunduğu Mangistau bölgesindeki Kaşagan'ın 120 km güneybatısında ve Hazar Denizi sahasına çok yakın bir yerde bulunan, "Kalamkas-Tengiz (More)", "Khazar" ve "Auezov" sahalarında 2002 yılında keşfedilen petrol ve doğalgazın çıkarılması amacıyla devlet şirketi KazMunayGas (KMG) ile Rus petrol şirketi Lukoil'in vardıkları anlaşma sonucunda, "Kalamkas-Khazar Opererating

LLP" şirketi aracılığıyla 6 Milyar Dolar tutarında doğrudan yatırım planlanan bir dizi projenin hayata geçirileceği açıklanmıştır.

Kalamkas-Tengiz, Khazar ve Auezov petrol üretim sahalarının üretime hazırlanması ve işletilmesi aşamalarında bölgede önemli yatırım fırsatları ortaya çıkacaktır. Bölgenin ekonomik büyümesine ve kalkınmasına olumlu etki edecek bu uzun soluklu projenin altyapıdan ulaşım ve petro-kimya sanayine kadar uzanan bir zincirde yeni iş ve ticaret olanakları sunabileceği değerlendirilmektedir. Söz konusu Proje, müteahhitlik sektöründe faaliyet gösteren firmalarımızın ilgi alanında bulunmaktadır.

Adıgeçen projelere ilişkin detaylı bilgilere aşağıda belirtilen linkler üzerinden ulaşılabilir.

<https://www.gov.kz/memleket/entities/mangystau/press/news/details/512259?lang=ru>

<https://www.kmg.kz/ru/press-center/press-releases/kmg-lukoyl/>

- Tersane Projesi (Hazar Denizi'nde Tersane Projesi)

YDA Group, Kazakistan'ın Hazar Denizi'nde tersane ile başlayıp askeri limana dönüşecek projeyi üstlenmiştir. Kazakistan devlet şirketi Uralsk Plant “Zenit” JSC de bu projeye imza atmıştır.

Ülkenin askeri liman ihtiyacını da karşılayacak Proje kapsamında ilk aşamada tersane ile başlayacak sonrasında ise limana dönüşecek bir çalışma yürütülecek. Tersanede askeri gemi ve askeri botların da görev için yer alması planlanıyor. Projeye başlanması beklenmektedir.

Proje kapsamında Kazakistan Devlet Komisyonu tarafından proje konusu tersanenin özelleştirilmesinin onaylandığı, yatırımcı şirket hisselerin pay oranına dair henüz anlaşmaya varılmadığı, müzakerelerin sürdüğü haber olarak yansımıştır.

- Kazakistan Üç Yeni Havalimanı Projesi

Kazakistan'ın Zaysan, Katon-Karagay ve Kenderli tatil beldelerinde yeni havalimanlarının inşaatına 2025 yılında başlanacağı açıklanmıştır. Kazakistan Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Komitesi'nden 22 Ocak 2025 tarihinde yapılan açıklamaya göre, bu projelerin bölgesel ekonomiyi canlandırması ve turistlerin ilgisini artırması bekleniyor.

Mangistau Kenderli havalimanı inşaatı için 599 hektarlık arazinin tahsis edildiği, Kazaeronagigasyon Kamu Şirketi tarafından projeye 34,3 milyar KZT (67 milyon USD) yatırımın öngörüldüğü, ilk etapta Q400, ATR 42/72 ve CRJ200 uçakları için yapımına başlanacak olan havalimanının ileride büyük kapasiteli uçakların iniş ve kalkışına da uygun hale getirileceği duyurulmuştur. Daha sonra havalimanı inşaatına başlandığı haberlere yansımıştır.

<https://www.gov.kz/memleket/entities/transport/press/news/details/922146?lang=ru>

На самолёте к морю! В курортной зоне Кендерли в Мангистау построят аэропортДля строительства аэропорта в Кендерли выделили земельный участок | Новости

- 2025 yılı doğrudan yabancı yatırım çekmeyi planı

Kazakistan Başbakan Yardımcısı ve Ulusal Ekonomi Bakanı Serik Jumangarin Kazakistan'ın 2025 yılı sonuna kadar yaklaşık 25 milyar ABD doları tutarında doğrudan yabancı yatırım (DYY) çekmeyi planladığını açıklamıştır. Açıklamada; iş dünyasının talep ve ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde bölgesel yatırım programlarının hazırlandığı, bu programların dış ülkelerde hedef yatırımcı kitlesine yönelik yatırım fırsatları tanıtımlarının temelini oluşturacağı belirtilmiştir.

Söz konusu yatırım programı :

https://invest.gov.kz/upload/files/nishe_projects_29.25_eng.pdf

<https://investkz.gov.kz/#/invest-proposals>

Kazak Invest web sayfasından sektörler ve bölgeler bazında yatırım projelerine ulaşılabilmektedir.

- Aktau Limanı modernizasyonu için 45 milyon kaynak tahsisi

Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ve Avrupa Birliği (AB) tarafından Kazakistan'ın Aktau Limanı'nın modernizasyonu için 45 milyon avro kaynak tahsisi yapmıştır. Ayrılan Fonlar, Kazakistan'ın Hazar Denizi kıyısında yer alan Aktau Limanında iki rıhtımın yeniden inşası ve genişletilmesinin yanı sıra hava koşullarına dayanıklı kıyı konteyner vinçlerinin satın alınması için kullanılacak.

Projenin, Aktau Limanı'nın konteyner elleçleme kapasitesini iki katına çıkarması ve iki özel konteyner rıhtımının işletilmesini sağlaması bekleniyor. Konteyner başına işlem süresi dört dakikadan iki buçuk dakikaya düşürülecek.

Programla; Kazakistan Demiryolları tarafından yönetilen Aktau limanının yatırım programına katkıda bulunulması, 2026 yılı sonuna kadar Hazar bölgesinin en büyük konteyner terminalinin geliştirilmesi ve yıllık 240.000 adet yirmi fit eşdeğer ünite (TEU) elleçleme kapasitesine sahip olunması hedeflenmektedir.

<https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2025/ebd-and-eu-help-improve-sustainability-of-transportation-throug.html#>

- Kazakistan Hükümeti, Mangistau Turizm Bölgesi Kalkınma Planını

Kazakistan'da turizm bölgesi olarak adlandırılan Mangistau Bölgesi'nin daha da geliştirilmesi amacıyla, Kazakistan Hükümeti tarafından 29 Temmuz 2025 tarihli ve 572 sayılı Hükümet Kararı ile "Mangistau Turizm Bölgesi Kapsamlı Kalkınma Planı (2025–2029)" yayınlanmıştır.

Söz konusu Kararla; yerli turist sayısının 430 binden 520 bine çıkarılması, yabancı turist sayısının 89 binden 143 bine yükseltilmesi, turizm sektöründe istihdamın 1.7 binden 2.7 bine artırılması, özel sektör yatırımlarının 198.9 Milyar Tenge'ye yükseltilmesi, turizmin bölge ekonomisindeki payının %2.2'den %3.6'ya çıkarılması hedeflenmektedir.

102 faaliyetin yer aldığı Plana göre toplam 401 milyar Tenge yatırım öngörülmekte ve dokuz başlıkta altyapı geliştirme, lojistik, dijitalleşme, güvenlik, personel eğitimi ve yatırım projeleri yer almaktadır.

Yine Plan kapsamında, altyapı yatırımları yanında Aktau'da yolcu gemilerinin denize indirilmesi için bir liman inşa edilmesi ve uluslararası standartlarda bir stadyum inşa edilmesi de planlanmaktadır.

Geliştirilen bu projelerle ilgili yatırımcı beklendiği haberleri yerel basında yer almıştır. Bahse konu projeler ve diğer faaliyetlerin yer aldığı Kazakistan Hükümeti'nin 29 Temmuz 2025 tarihli ve 572 sayılı Kararı ve eki Mangistau Turizm Bölgesi Kalkınma Planına (2025–2029) <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2500000572> adresinde yer almaktadır.

- Kazakistan'da 890 kilometrelik yeni otoyol projesi

KazAvtoJol A.Ş.'nin 06 Ekim 2025 tarihli duyurusunda; Kostanay Bölgesinde ülke için stratejik öneme sahip Astana-Irgiz otoyolunun yeniden inşası için büyük ölçekli proje başlatılacağı, toplam uzunluğu 890 kilometre olan bu büyük girişimin Astana- Arkalık-Torgay- Irgiz otoyolunun tamamını kapsadığı, projenin ülkenin transit potansiyelini güçlendirerek uluslararası taşımacılıktaki rekabet gücünü artıracığı, inşaa edilecek otoyolla birlikte Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Güzergahı'na (TITR) doğrudan erişim sağlanacağı, ülkenin lojistik ağındaki kilit rolünün pekişeceği, ülkenin orta ve batı bölgeleri arasında hızlı ulaşım bağlantıları kurulacağı, yük taşımacılığının hızlanacağı, ülkenin güney kapısı Khorgos'u Hazar Geçişli Orta Koridor üzerinde yer alan Aktau Limanına bağlayarak ülke genelinde yük taşımacılığı kesintisiz ulaşım sağlanacağı, Astana ile Irgiz arasındaki yol mesafesinin de 573 kilometre kısalarak yük teslimat hızının önemli ölçüde artacağı ve nakliye maliyetleri düşeceği açıklanmıştır. <https://ru.qaj.kz/news/novosti/3353/>

Türk Müteahhitlik Firmalarının Faaliyetleri

Kazakistan'da bugüne kadar 530'un üzerinde proje, toplamda yaklaşık 28 milyar ABD Doları değerinde Türk müteahhitlik firmaları tarafından üstlenilmiştir. 2025 yılı itibarıyla, bu rakamın 560 projeye ve 30 milyar ABD Doları seviyesine ulaştığı tahmin edilmektedir. Konut sektöründe yerel firmalar hala ön planda olsa da, orta ve büyük ölçekli projelerde Türk firmaları için pazar canlılığını korumaktadır. Özellikle sağlık sektöründe PPP modeliyle yürütülen hastane projeleri, Türk firmalarının proje portföyünde önemli bir yer tutmakta ve 2024-2025 döneminde kayda değer bir artış göstermektedir.

KAZAKİSTAN'DA ÜSTLENİLEN MÜTEAHHİTLİK PROJELERİ				
Yıllar	Proje Sayısı	Proje Bedeli (USD)	Kümülatif Proje Bedeli (USD)	Ortalama Proje Bedeli
2000 ve öncesi	126	3.136.927.504	3.136.927.504	24.896.250
2001	7	225.340.522	3.362.268.026	32.191.503
2002	18	240.671.445	3.602.939.471	13.370.636
2003	20	682.435.631	4.285.375.102	34.121.782
2004	27	543.786.060	4.829.161.162	20.140.224
2005	20	2.514.662.121	7.343.823.282	125.733.106
2006	55	2.558.523.035	9.902.346.318	46.518.601
2007	53	1.927.892.806	11.830.239.124	36.375.336
2008	18	397.016.734	12.227.255.858	22.056.485
2009	23	1.260.335.952	13.487.591.810	54.797.215
2010	17	535.579.062	14.023.170.872	31.504.651
2011	23	1.423.825.927	15.446.996.799	61.905.475
2012	17	723.634.356	16.170.631.154	42.566.727
2013	12	1.843.777.751	18.014.408.905	153.648.146
2014	24	2.507.910.204	20.522.319.109	104.496.259
2015	13	808.449.211	21.330.768.320	62.188.401
2016	4	100.304.496	21.431.072.816	25.076.124
2017	5	656.531.657	22.087.604.473	131.306.331
2018	4	1.471.068.866	23.558.673.339	367.767.216,50

2019	6	1.157.258.266	24.715.931.606	192.876.378
2020	5	463.642.893	25.179.574.499	92.728.578,60
2021	5	667.699.601	25.847.274.100	133.539.920,20
2022-2024	28	3.128.251.036	25.847.274.100	111.723.251,28
TOPLAM	530	25.847.274.100		48.768.441,69

Yukarıda yer verilen tablonun incelenmesinden görüleceği üzere, Kazakistan uzun yıllardan bu yana ülkemiz müteahhitlik firmaları için önemli bir pazar konumundadır. EXPO altyapısına yönelik çalışmaların başladığı 2014 yılından itibaren de firmalarımız ülkedeki müteahhitlik projelerine kayda değer bir katkı sağlamıştır.

Son yıllarda da, Kazakistan'da kamu-özel sektör işbirliği kapsamında hayata geçirilen projelerde firmalarımız önemli rol üstlenmektedir.

Bu kapsamda, "Büyük Almatı Çevre Yolu Projesi" (BAKAD-66 km/Toplamda 19 araç şeridi ve 2 raylı hat) projesi, Makyol ve Alarko tarafından, Güney Koreli SK firması ortaklığıyla ve EBRD finansmanı ile hayata geçirilmiştir.

Diğer taraftan, YDA firması tarafından Türkistan Havalimanı inşası PPP kapsamında tamamlanırken, aynı firma tarafından Kazakistan'ın farklı şehirlerinde (Astana, Petropavl şehirleri) yerel firma ortaklığıyla PPP hastane projeleri devam etmektedir.

Bunun yanı sıra, Rönesans firması tarafından da yine yerel ortakla ülkede 7 hastanenin PPP modelinde inşasına yönelik görüşmeler Kazak Makamlarıyla sürdürülmekte olup, buna yönelik memorandum imzalanmıştır.

Tekfen ve GAMA ortaklığıyla GATE İnşaat firması Tengizchevroil'in yatırım programı kapsamında 438 milyon dolarlık altyapı projesi üstlenilmiştir.

Kazakistan'daki Türk müteahhitlik faaliyetleri üç ana kategoride sınıflandırılabilir:

1. Ana yüklenici olarak faaliyet gösteren kurumsal firmalar
  - Genellikle orta ve büyük ölçekli altyapı, enerji ve sağlık projelerinde yer alırlar
  - Örnek: YDA, Rönesans, Alarko, Makyol, Tekfen
2. Taşeron zincirinde yer alan küçük ölçekli firmalar
  - Türkiye merkezli veya Kazakistan'da kurulmuş şirketler
  - Genellikle alt yapı, teknik hizmet ve malzeme tedarikinde rol alırlar
3. Kazakistan'da yerleşik Türk girişimciler tarafından işletilen inşaat şirketleri
  - Yerel pazara entegre olmuş, uzun vadeli faaliyet gösteren firmalar
  - Konut, ticari yapı ve küçük ölçekli kamu projelerinde aktiftir

b) Ülkede Kısa ve Orta Vade Uluslararası İhaleye Çıkacak Önemli Projeler

Investment project	Investor's country	Start date	Date of entry	Region	Jobs	Project cost, million tenge
Construction of a new copper smelter in the Republic of Kazakhstan	China	2023	2028	Abai region	1083	587 791

Investment project	Investor's country	Start date	Date of entry	Region	Jobs	Project cost, million tenge
Construction of a mining and processing plant	Kazakhstan	2019	2028	Abai region	2199	560 500
Railway construction project	Kazakhstan	2023	2027	Abai region	1700	321 000
Construction of a coal chemical plant	China	2024	2029	Abai region	350	157 000
construction of wind farms	China	2024	2027	Abai region	50	55 000
Construction of a mining and processing complex for the enrichment of chromite and ferroalloys	Türkiye	2023	2028	Abai region	311	33 818
Creation of a vertically integrated pork production complex	Cyprus	2024	2026	Abai region	400	32 800
Modernization of production lines and expansion of production areas	Kazakhstan	2024	2025	Abai region	30	10 000
Construction of a woodworking plant	China	2023	2026	Abai region	90	7 500
Beef production	Austria	2022	2025	Abai region	250	7 200
Construction of a refining workshop with a line for bottling and packing sunflower oil	Kazakhstan	2023	2025	Abai region	111	7 100
Construction of a granular fertilizers plant	Kazakhstan	2021	2024	Abai region	80	6 300
Construction and operation of a multidisciplinary hospital in the city of Kokshetau	Türkiye	2023	2026	Akmola region	10	180 070
Construction of the resort area "Aqbura Resort"	Kazakhstan	2019	2035	Akmola region	600	100 000
Construction of the agro-industrial complex	Spain	2022	2028	Akmola region	328	58 582
Construction of the agro-industrial complex	Canada	2023	2026	Akmola region	350	50 000
Construction of the second line of the sulfuric acid plant in Stepnogorsk	Kazakhstan	2024	2027	Akmola region	121	41 977
Construction of a biogas plant (5 MW/h) with an integrated organic fertilizers production	Kazakhstan	2020	2026	Akmola region	40	22 500
Modernization of thermal power station	Kazakhstan	2021	2027	Akmola region	0	18 306
Modernization and expansion of electrolytically refined manganese production	Kazakhstan	2022	2025	Akmola region	198	11 728
Modernization of production on the AKSU mine	Kazakhstan	2022	2026	Akmola region	50	11 610
Production of technical diamonds and its concentrates	Kazakhstan	2021	2026	Akmola region	96	11 000

Investment project	Investor's country	Start date	Date of entry	Region	Jobs	Project cost, million tenge
Construction of a brick factory with a capacity of 120 million pieces per year (2nd stage)	Kazakhstan	2022	2025	Akmola region	100	10 000
Construction of a wind power station	China	2023	2024	Akmola region	2	7 600
Construction of a shopping mall	Kazakhstan	2021	2025	Akmola region	50	7 000
Construction of a brick factory	Kazakhstan	2021	2025	Akmola region	20	6 000
Construction of a feed mill	Canada	2023	2024	Akmola region	10	6 000
Construction of the multifunctional complex "Promenade Burabay"	Kazakhstan	2019	2027	Akmola region	25	6 000
Construction of a mining and processing plant based on kaolins of the Alekseevsky deposit	Kazakhstan	2019	2025	Akmola region	90	5 400
Processing and canning of fish, crustaceans and molluscs	Kazakhstan	2024	2026	Akmola region	20	5 308
Medical and health center	Kazakhstan	2022	2025	Akmola region	30	4 500
Reconstruction and expansion of the hydrometallurgical plant for an increased production capacity of uranium	Russia	2022	2026	Akmola region	100	4 000
Construction of "Sirius plus" hotel, medical and wellness complex with apartments	Germany	2021	2025	Akmola region	15	1 782
Construction of the tourist center in Koyandy village	Kazakhstan	2021	2028	Akmola region	100	1 700
Expansion and modernization of the agricultural machinery factory (Stage 4)	Kazakhstan	2022	2025	Akmola region	70	1 500
Construction of the service center for agricultural machinery maintenance	Kazakhstan	2023	2026	Akmola region	10	1 500
Creation of a family -type recreation area, with active types of rest according to the Finnish model	Kazakhstan	2023	2026	Akmola region	10	1 500

Kaynak: <https://invest.gov.kz/services/pool-of-investment-projects/>

Kazakistan Kalkınma Bankası tarafından açıklanan ve inceleme aşamasında olan projeler:

<https://www.kdb.kz/en/projects/under-consideration/>

№	Name of the Project/Operation	Region	Industry
1	Construction of a Soda Ash Plant in Kyzylorda Region With a Capacity of 300 Thous Tons Per Year	Kyzylorda region	Chemical industry
2	Expansion of production capacity to increase new production lines and replenish working capital for pre-export financing	Almaty region	Food industry
3	Construction of Oil Extraction Plant in the Free Economic Zone Qyzyljar, North-Kazakhstan Region, Petropavlovsk City	North Kazakhstan region	Food industry
4	Installation of a Complex Gas Processing Unit With a Capacity of 1000,000,000 nm ³ /Year at the Kashagan Field of Atyrau Region	Atyrau region	Petrochemistry and oil refining
5	Construction of Multifunctional Hotel & Tourist Complex. Phase II in the Warm Beach area, Aktau, Mangystau region. Hotel and Tourist Complex	Mangystau region	Tourism
6	Construction of a 150 MW Wind Farm (Khromtau-1) in Aktobe Region	Aktobe region	Energy
7	Multifunctional marine terminal «Sarzha». Grain Terminal	Mangystau region	Transport infrastructure
8	Tourist base «Ski & Spa Resort»	Almaty	Tourism
9	Construction and operation of a ferrosilicon production plant in Ekibastuz, Pavlodar region	Pavlodar region	Metallurgical industry
10	Reconstruction of Almaty CHP-3	Almaty	Energy
11	Strengthening the electrical network of the Southern zone of the UES of Kazakhstan. Construction of electrical grid facilities	Interregional project	Energy
12	Construction of a factory of household appliances in Zhambyl region	Zhambyl region	Mechanical engineering
13	Construction of a university multidisciplinary hospital with 800 beds and a clinical diagnostic center (polyclinic) for 700 visits per shift in Shymkent	Shymkent	Medicine

№	Name of the Project/Operation	Region	Industry
14	Construction of a Balkhash Power Station With a Capacity of 50 MW in Balkhash, Karaganda Region (Stage II)	Karaganda region	Energy
15	Creation of the tourist and recreational center «Kaskasu» by 2023 in Tolebi district of Turkestan region	Turkistan region	Tourism
16	Construction of a new hydrogen production plant for the Pavlodar petrochemical plant	Pavlodar region	Petrochemistry and oil refining
17	Construction of a group water pipeline to provide drinking water to populated areas of the Turkestan region with a cascade of hydroelectric power stations on the Ugam River	Turkistan region	Transport infrastructure
18	Construction and operation of a full-cycle automobile plant for the production of vehicles	Almaty	Mechanical engineering
19	Organization of the Atyrau Carriage Building Company's activities for the production of freight railcars	Atyrau region	Mechanical engineering
20	Acquisition of equipment for the Data Center for 200 racks in Astana	Astana	Information and communication
21	Construction of the highway «Rudny city bypass» in Kostanay region, length of 17 km	Kostanay region	Construction, reconstruction, repair, toll traffic and maintenance of highways
22	Construction of an international hospital with 200 beds in Almaty	Almaty	Healthcare
23	Construction and commissioning of the Mining HPP-1 (19 MW) and HPP-2 (23 MW)	Zhetysu region	Energy
24	Construction of a 340 MW renewable power plant in the Southern Zone	Turkistan region	Energy
25	Organization of production of mechanical processing of metal products	Pavlodar region	Mechanical engineering

Kazakistan Kalkınma Bankası tarafından açıklanan ve Finansman için onaylanan projeler

Name of the Project/Operation	Business name	Year of signing the Agreement on opening a credit line	Project cost	DBK participation	Region	Industry
Ceramic production plant in Karaganda, Karaganda region	QAZCLINKER LLP	2025	27.212 bln ₸	16.613 bln ₸	Karaganda region	Production of building materials
Construction of a 50 MW wind farm in the Karakiya district of Mangystau region	Sarkylmas Kuat LLP	2025	212 mln ¥	122.796 mln ¥	Mangystau region	Energy
Construction of a fruit and vegetable processing plant, production of fruit juice concentrates, vegetable and fruit purees with fruit storage, sorting and packaging infrastructure	Qazaq Global Food JV LLP	2025	9.470 bln ₸	7.118 bln ₸	Almaty region	Agricultural sector
Construction of a plant for the production of sodium cyanide in the FEZ "Chempark Taraz" with a capacity of 25,000 tons per year	Altynalmas Reagents LLP	2025	132 mln €	Up to 98.8 mln €	Zhambyl region	Chemical industry
Expansion of the existing production of Bayan Sulu JSC Technological production complex "Confectionery Capital"	Bayan Sulu JSC	2025	14.271 bln ₸	6 bln ₸	Kostanay region	Food industry
Organization of	Atyrau	2025	105.706	15 bln	Atyrau	Mechanical

Name of the Project/Operation	Business name	Year of signing the Agreement on opening a credit line	Project cost	DBK participation	Region	Industry
activity of Atyrau Freight Car Building Company for the production of freight railcars	Freight Car Building Plant LLP		bln ₸	₸	region	engineering
Pre-export financing of Asia Trafo LLP	Asia Trafo LLP	2025	2 bln ₸	2 bln ₸	Shymkent city	Mechanical engineering
Pre-export financing of KazAzot JSC	KazAzot JSC	2025	3 bln ₸	3 bln ₸	Mangistau region	Chemical industry
Pre-export financing of LOTTE Rakhat JSC	LOTTE Rakhat JSC	2025	3 bln ₸	3 bln ₸	Almaty city	Food industry
Pre-export financing of Maslo-Del Petropavlovsk LLP	Maslo-Del Petropavlovsk LLP	2025	5 bln ₸	5 bln ₸	North Kazakhstan region	Agricultural sector
Pre-export financing of Zerde-Keramika Aktobe LLP	Zerde-Ceramics Aktobe LLP	2025	1.7 bln ₸	1.7 bln ₸	Aktobe region	Manufacturing industry
Provision of server equipment for information systems of the State Revenue Committee of the Ministry of Finance of the Republic of Kazakhstan	National Information Technologies JSC	2025	181,687 bln ₸	No more than 66.398 bln ₸	Astana city	Information and communication

<https://www.kdb.kz/en/projects/on-financing/>

c) Projelerin Finansmanı

Kazakistan’da devlet tarafından ihale edilen müteahhitlik projelerinin finansmanı hâlen yerel para birimi olan Kazak Tengesi (KZT) üzerinden yapılmakta olup, ödeme koşulları ana yüklenici ile kamu işveren kurumları arasında yapılan sözleşme müzakereleri ile belirlenmektedir. 2025 yılında döviz kurundaki dalgalanmalar nedeniyle bazı projelerde döviz bazlı fiyat farkı düzenlemeleri gündeme gelmiştir.

Son yıllarda öncelik verilen Public-Private Partnership (PPP) modeline Asya Kalkınma Bankası, İslam Kalkınma Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Dünya Bankası, IFC vb. uluslararası finans kuruluşları tarafından destek verilmektedir. Asya Kalkınma Bankası (ADB), Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ve İslam Kalkınma Bankası (IDB) gibi uluslararası finans kuruluşlarından sağlanan dış finansmanın, önümüzdeki dönemde de Kazakistan’ın inşaat ve altyapı sektörlerindeki büyümeyi teşvik edeceği beklenmektedir.

Bu kuruluşlar, özellikle altyapı, sağlık, ulaşım ve enerji projelerinde finansman sağlamaktadır. 2025 itibarıyla, EBRD’nin Kazakistan’daki aktif proje portföyü 2,1 milyar ABD Doları seviyesine ulaşmıştır. Ayrıca ADB, 2025 yılında Kuryk Limanı genişletme projesi ve Almatı çevre yolu modernizasyonu için yeni kredi paketleri açıklamıştır.

Avrasya Kalkınma Bankası (EDB), 2025 itibarıyla Kazakistan’da 11 sektörde toplam 114 projeye finansman sağlamaktadır. Bu projelerin toplam değeri 7,1 milyar ABD Doları olup, ülkenin genel yatırım hacminin %45,2’sini oluşturmaktadır.

Yerel bankalar da bazı projelere yönelik düşük faizli kredi paketleri sunmakta; özellikle yeşil bina, lojistik altyapı ve bölgesel kalkınma projeleri için özel teşvikler uygulanmaktadır.

Diğer taraftan, Müteahhitlik projelerinde hakediş ödemelerinde gecikmeler hâlen zaman zaman yaşanmakta olup, firmaların nakit akış planlamasını dikkatle yapmaları önerilmektedir. 2023–2024 döneminde yaşanan inşaat girdilerindeki maliyet artışları, 2025 yılında da devam etmiş; özellikle çimento, demir ve lojistik maliyetleri %8–12 arasında yükselmiştir. Devlet taahhüt işlerinde bütçe revizyonlarının sınırlı esnekliğe sahip olması, yüklenici firmalar açısından finansal baskı yaratmaktadır.

Devlet tarafından yapılması planlanan ancak bütçe kısıtları nedeniyle ertelenen projelerde, yüklenici firmalardan %20–25 oranında öz sermaye katkısı beklenmektedir. Bu uygulama özellikle yatırım projeleri, lojistik merkezleri, hastane inşaatları ve enerji altyapısı gibi alanlarda yaygındır.

d) Sektördeki İş Fırsatları

Kazakistan’da her yıl artan nüfus ve hızlanan kentleşme süreci doğrultusunda, “Nurly Jer” ve “Ekonomik Konut” projeleri kapsamında konut üretimi stratejik öncelik haline gelmiştir. 2025 yılı itibarıyla bu programlar sayesinde ülke genelinde 62 milyon metrekareyi aşkın konut inşası hedeflenmiş ve büyük bölümü tamamlanmıştır. Özellikle Almatı, Astana, Karaganda ve Shymkent gibi büyük şehirlerde konut talebi yoğunlaşmıştır.

2020–2025 dönemini kapsayan “Nurly Jol” altyapı geliştirme programı, Kazakistan’ın ulaşım ve lojistik altyapısını modernize etmeyi amaçlamaktadır. Programın 2025 hedefleri arasında: 27.000 km mevcut yolun onarımı; 10.000 km ulusal otoyolun yeniden inşası; 11.000 km stratejik ulaşım koridorunun bakımı; Yerel yolların %95’inin iyi ve tatmin edici durumda olması yer almaktadır.

2025 yılı itibarıyla 9.800 km'den fazla yol rehabilite edilmiş, şehirler arası seyahat süresi %20-40 oranında kısalmış ve kargo taşımacılığı maliyetleri düşürülmüştür.

Pandemi sonrası ekonomik toparlanma süreciyle birlikte, Kazakistan'da inşaat hizmetlerine yönelik talep hızla artmıştır. Özellikle Endüstriyel tesislerin inşası ve modernizasyonu; Kamu binalarının ve sosyal altyapısının yenilenmesi; Mimarlık, mühendislik, tasarım ve montaj hizmetleri; Araştırma-geliştirme ve teknik müşavirlik hizmetleri gibi alanlarda yoğun ihtiyaç gözlemlenmektedir. Bu alanlarda hem yerel hem de uluslararası firmalar için geniş iş fırsatları doğmuştur.

Kazakistan Hükümeti, 2025 yılı itibarıyla dört büyük yol projesi için toplamda 4,2 milyar ABD Doları yatırım planlamaktadır. Bu projeler arasında:

- Kalbatau – Maykapçagay (405 km)
- Kızılorda – Jezkazgan (398 km)
- Karaganda – Jezkazgan (572 km)
- Aktobe – Ulgaysın (234 km)

e) Müteahhitlik Sektöründe Yabancı Firma Faaliyetlerine Yönelik Kısıtlamalar, Riskler ve/veya Avantajlar

Kazakistan, müteahhitlik sektöründe yabancı firmalar için hâlâ büyük fırsatlar ve kazançlar sunan bir ülke konumundadır. Çok sayıda Türk firması, uzun yıllardır ülkede büyük, orta ve küçük ölçekli projeler üstlenmiş; altyapı, sağlık, konut ve ulaşım gibi alanlarda önemli katkılar sağlamıştır.

1990'lı yıllarda sektörde deneyimi bulunmayan yerel Kazak firmaları, zamanla bu alanda uzmanlaşmış ve özellikle konut ve kamu altyapı projelerinde aktif rol almaya başlamıştır. 2025 itibarıyla yerel firmalar, PPP modeliyle yürütülen projelerde daha fazla görünürlük kazanmıştır.

Yabancı müteahhitlik firmaları hâlen yerli işçi kotası uygulamasına tabidir. Genel kural olarak, çalıştırılan her 10 işçiden en az 9'unun Kazak vatandaşı olması gerekmektedir. Bu durum, özellikle nitelikli teknik personel ihtiyacında yabancı firmalar için zorluk yaratmaktadır.

Ancak 2025 yılında yürürlüğe giren yeni düzenlemeyle, yabancı işgücü kotaları düşürülmüştür. Kazakistan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 30 Aralık 2024 tarihli yönetmeliğine göre:

- Yerel yürütme organları tarafından verilen izinlerde kota oranı: %0,2
- İşçi göçmenleri için genel kota oranı: %3

Bu düzenleme, özellikle yüksek teknoloji ve mühendislik projelerinde yabancı uzmanların istihdamını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

2025 itibarıyla Kazakistan, vize çeşitliliğini artırarak nitelikli yabancı uzmanları ülkeye çekmeyi hedeflemektedir. Yeni uygulamaya konan vize türleri:

- Neo Nomad Vizesi: Uzaktan çalışan yabancılar için, bir yıl süreyle ülkede kalma hakkı tanır
- Digital Nomad Vizesi: BT uzmanları ve startup kurucuları için kalıcı ikamet yolunu açar
- Residence Visa: Tıp, bilim, inovasyon ve yaratıcı endüstrilerde uzman kişilere uzun vadeli oturma imkânı sağlar

Bu vize türleri, daha hızlı başvuru süreçleri ve daha düşük maliyetlerle sunulmakta olup, sektördeki bürokratik engelleri azaltmayı hedeflemektedir.

Kazakistan, Doing Business 2020 Raporu'nda 190 ülke arasında 25. sırada yer alarak iş yapma kolaylığı açısından bölgesel liderliğini korumuştur. Raporda:

- İnşaat İzinlerini Temin Etme göstergesinde: 37. sırada
- Elektrik Temin Etme göstergesinde: 67. Sırada

Kazakistan'daki konut inşaat sektöründe: Düşük rekabet; Mevzuatın keyfi uygulanması; Bürokratik engeller; Kredi verme süreçlerinde şeffaflık eksikliği gibi sorunlar devam etmektedir. Ancak 2025 itibarıyla "Nurly Jer" ve "Ekonomik Konut" projeleri sayesinde konut üretimi artmış, yerli ve yabancı yatırımcılar için yeni fırsatlar doğmuştur.

f) Makine, Ekipman ve Yapı Malzemesi İthalatı Yönünden Lojistik Altyapı

Kazakistan'da müteahhitlik projesi üstlenen firmalarımız için Müşavirliğimiz veya Ataşeliklerimiz tarafından "İş Alındı Belgesi" düzenlenmesi durumunda inşaatlarda kullanılan makine, ekipman ve yapı malzemelerinin geçici ithalatında sorun yaşanmamaktadır. Geçmiş yıllarda geçici olarak Kazakistan'a gönderilen bahse konu ürünlere bir şekilde bedeli ödenmeden el konulduğu yönünde şikayetler ile karşılaşmış, ancak son yıllarda bu tür sorunlara firmalarımızın maruz kalmadığı görülmektedir.

2025 itibarıyla, Kazakistan Gümrük İdaresi tarafından geçici ithalat prosedürleri dijitalleştirilmiş ve "Tek Pencere Sistemi" üzerinden yürütülmeye başlanmıştır. Bu sistem, ithalat sürecini hızlandırmakta ve belge kontrolünü kolaylaştırmaktadır.

Kazakistan'da kullanılan inşaat malzemelerinin büyük bölümü hala ithal edilmektedir. 2023 yılında 2,083 milyar ABD Doları olan ithalat hacmi, 2024 sonunda 2,34 milyar ABD Dolarına, 2025'in ilk üç çeyreğinde ise yaklaşık 1,9 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır.

Başlıca ithalat kalemleri: Yapı çeliği, alüminyum profiller; Yalıtım malzemeleri; Seramik ve fayans ürünleri; Elektrik ve sıhhi tesisat ekipmanları. İthalatın büyük kısmı Türkiye, Çin, Almanya, Güney Kore ve Rusya kaynaklıdır. Türkiye'den özellikle çelik kapı, PVC pencere, seramik ve yapı kimyasalları ithalatı artış göstermiştir.

Kazakistan'da yerel olarak üretilen malzemeler arasında: Çimento, tuğla, ahşap kapı ve pencere sistemleri; Çelik kapılar ve çatı kaplama ürünleri bulunmaktadır. Ancak bu ürünlerin %60'tan fazlasının uluslararası kalite standartlarına tam olarak uygun olmadığı belirtilmektedir. Bu nedenle, büyük ölçekli projelerde ithal ürünlere öncelik verilmektedir.

Kazakistan'ın sert kış koşulları, özellikle Astana gibi kuzey şehirlerine yapılan malzeme sevkiyatlarında lojistik zorluklar yaratmaktadır. 2025 itibarıyla: Astana'da yerel depo sayısı hâlâ yetersizdir; Malzemeler genellikle Almatı, Shymkent veya yurtdışından taşınmaktadır; Bu durum, yüksek taşıma maliyetleri ve zaman kaybına yol açmaktadır. Ancak Kazakistan Ulaştırma Bakanlığı'nın 2025 planları kapsamında, Astana'da iki yeni lojistik depo merkezi kurulması hedeflenmiştir. Bu merkezlerin 2026 ortasında faaliyete geçmesi beklenmektedir.

g) Kalifiye İşgücü Temini

Kazakistan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın verilerine göre, 2025 yılı itibarıyla ülkede istihdam edilen yabancı çalışan sayısı yaklaşık 22.000 kişiye ulaşmıştır. Bu çalışanların %28'i inşaat sektöründe görev almaktadır. Müteahhitlik sektöründe hâlen geçerli

olan düzenlemeye göre, çalıştırılan her 10 işçiden en az 9'unun Kazak vatandaşı olması zorunluluğu devam etmektedir.

Bu kota uygulaması, özellikle teknik müşavirlik ve mühendislik hizmetleri alanında faaliyet gösteren yabancı firmalar için nitelikli personel temininde zorluklar yaratmaktadır. Kazakistan'da kalifiye teknik personel ve orta kademe işgücü eksikliği, sektörün büyümesini sınırlayan başlıca faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Bu eksikliğin giderilmesi amacıyla, teknik düzeyde meslek okulları, sertifikalı kurslar ve uluslararası eğitim iş birlikleri büyük önem taşımaktadır. 2025 yılında Kazakistan Eğitim Bakanlığı, inşaat ve mühendislik alanında 12 yeni teknik eğitim programı başlatmıştır. Bu programlar, hem yerel gençlerin sektöre kazandırılmasını hem de uluslararası standartlara uygun iş gücü yetiştirilmesini hedeflemektedir.

Ayrıca, Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (INTES) koordinasyonunda, Kazakistan'daki ilgili kamu kurumları ve üniversitelerle işbirliği içinde sürekli mesleki eğitim programları düzenlenmesi yönünde görüşmeler sürmektedir.

h) Ülkede Müteahhitlik Projesi Yürüten 3 üncü Ülkeler ve Firmaları

Kazakistan'da müteahhitlik projesi yürüten Türk firmalarımızın yanı sıra Çin merkezli Sinohydro, İsviçre merkezli Mabco Constructions S.A., Güney Kore merkezli Samsung, LG Chemical, MOB Architects, Doosan Heavy Industry; BAE merkezli Arabtec Consolidated Contractors Ltd.; ABD merkezli Skidmore Owings & Merrill LLP; İtalya merkezli STI Engineering, Tenaris, Bonatti, Todini, MP Architects, İspanya merkezli Intercon ve FTE, Almanya merkezli Schachtbau gibi yabancı ülke firmaları da faaliyet göstermektedir.

i) Ülke Firmaları ile İşbirliği Olanakları (Ülke İçinde/Üçüncü Ülkelerde vs.)

Kazakistan'da halihazırda Türk ve Kazak müteahhitlik firmaları tarafından Kazakistan'da ve/veya 3 üncü ülkelerde Türk-Kazak ortaklığında hayata geçirilmiş bir proje bulunmamaktadır.

2. TEKNİK MÜŞAVİRLİK SEKTÖRÜ

a) Ülkenin Teknik Müşavirlik Sektörüne İlişkin 2024-2025 Yılı Bilgileri ve 2025-2026 Yılı Beklentileri

Kazakistan'da teknik müşavirlik faaliyetleri, Sanayi ve İnşaat Bakanlığı'na bağlı İnşaat ve Konut Komitesi bünyesinde yürütülmeye devam etmektedir. Bu komite, altyapı projelerinin planlanması, kalite kontrolü, proje denetimi ve mühendislik standartlarının uygulanmasında merkezi rol oynamaktadır. 2025 yılı itibarıyla teknik müşavirlik sektörü, enerji, ulaşım, çevre ve dijital altyapı projeleri başta olmak üzere genişleyen yatırım alanlarıyla birlikte daha stratejik bir konuma ulaşmıştır.

Kazakistan'da teknik müşavirlik hizmeti sunan yabancı firmalar arasında SMEC, McKinsey, SRK Consulting, Witteveen+Bos, BDC Engineering, Eptisa See, CCL Global, AECOM, KIOGE, AMEC, DMT, IMC Montan gibi isimler öne çıkmaktadır. Bu firmalar, özellikle Astana, Almatı, Atrau ve Shymkent gibi şehirlerde faaliyet göstermekte; enerji, madencilik, ulaşım ve çevre projelerinde teknik danışmanlık sunmaktadır.

2025 yılında bu firmaların sayısında artış gözlemlenmiş; yeni gelen firmalar arasında Jacobs, Arup ve TÜV SÜD gibi uluslararası oyuncular da yer almaya başlamıştır.

2024–2025 döneminde teknik müşavirlik sektörü, altyapı yatırımlarındaki artışa paralel olarak %12–15 oranında büyüme göstermiştir. 2025–2026 döneminde ise 113 bilimsel ve teknik çalışmanın yürütülmesi planlanmaktadır. Bu projeler, Yüksek Bilimsel ve Teknik Komisyon tarafından onaylanmış ve devlet hibeleri, hedefli finansman ve özel yatırımcılar aracılığıyla desteklenmektedir. Öncelikli alanlar arasında: Enerji verimliliği ve çevre koruma; Dijital altyapı ve uzay teknolojileri; Yapay zekâ destekli mühendislik çözümleri; Biyolojik güvenlik ve sürdürülebilir üretim bulunmaktadır.

2025 yılında DEİK Uluslararası Teknik Müşavirlik İş Konseyi, Kazakistan'a yönelik özel bir heyet ziyareti düzenlemiştir. Bu ziyaret kapsamında: Türkiye'nin önde gelen 9 teknik müşavirlik firması, Kazak kamu kurumlarıyla doğrudan temas kurmuştur. Ortak projeler, mühendislik iş birlikleri ve bilgi paylaşımı konularında mutabakat sağlanmıştır.

b) Sektördeki İş Fırsatları

Kazakistan'da önümüzdeki dönemde hayata geçirilmesi planlanan müteahhitlik projelerine paralel olarak, teknik müşavirlik sektöründe iş fırsatlarının belirgin şekilde artması beklenmektedir. Bu kapsamda, Sanayi ve İnşaat Bakanlığı'na bağlı İnşaat ve Konut Komitesi ile her bölgenin kendi Valiliği (Akimat) nezdinde yürütülen projelerin takibi, Türk firmaları açısından stratejik önem taşımaktadır.

2025 yılı itibarıyla teknik müşavirlik hizmetleri, özellikle altyapı, enerji dönüşümü, ulaşım ve çevre projelerinde yoğunlaşmıştır. DEİK ve INTES gibi Türk kurumları, Kazak muhataplarla iş birliği içinde ortak mühendislik ve danışmanlık girişimleri geliştirmektedir.

Kazakistan'da konut talebini karşılamak amacıyla başlatılan “Otau” ipotek programı, 2025 yılında genişletilerek sürdürülmektedir. Program kapsamında: %20 peşinatla; 19 yıl vadeli; %9 faiz oranıyla kredi imkânı sunulmaktadır. Programın 7 yıl boyunca faaliyet göstermesi ve toplamda 50.000 vatandaşın konut sahibi olması hedeflenmektedir.

Ayrıca Cumhurbaşkanı Kasım-Jomart Tokayev'in duyurduğu %7 faizli yeni sosyal ipotek programı, 2025 yılında yürürlüğe girmiştir. İlk etapta 12.000 ihtiyaç sahibi aileye konut sağlanması; 300 milyar tenge bütçe tahsisi planlanmıştır.

Yeni ek programlar arasında:

- “Nevruz” Bahar İpoteki (%7–9 faizle sosyal gruplara özel)
  - “Umay” Kadın İpoteki (kadınlara özel düşük faizli kredi)
  - “Yeşil İpotek” (ekolojik konutlar için özel finansman)
- bulunmaktadır.

Öte yandan, sektörler itibarıyla 2025-2026 yıllarında faaliyete geçmesi beklenen başlıca projeler aşağıda belirtilmiştir.

Enerji

- CHP dönüşüm projeleri: Kokshetau, Astana, Çimkent, Aktau, Atyrau ve Aktöbe'de kömürden gaz sistemine geçiş için müşavirlik ihaleleri planlanmaktadır.
- Gaz işleme tesisleri: Almatı ve Kostanay'da yeni santraller kurulacaktır.

Altyapı

- Arıtma, kanalizasyon ve su temini projeleri: Özellikle kırsal bölgelerde altyapı eksikliği nedeniyle ihale süreci hızlandırılmıştır.

Yol

- Zheskazgan–Kızılorda, Türkistan–Çimkent–Taşkent sınırı, Batı Kazakistan güzergahlarında yeni yol projeleri için ihale hazırlıkları sürmektedir.

Havalimanları

- Astana ve Karaganda pist yenileme projeleri: 2026 başında ihale edilmesi beklenmektedir.

Endüstri

- Otomobil fabrikaları: Almatı’da yılda 90.000 araç kapasiteli tesis kurulacaktır.
- Kostanay’da KIA üretim tesisi: Yılda 70.000 araç üretimi hedeflenmektedir.

Gıda ve Kimya Sanayi

- Glüten ve jelatin üretim tesisleri
- Yeni kimya sanayi fabrikaları: Abay ve Atyrau bölgelerinde planlanmaktadır.

Yenilenebilir Enerji

- Total Energies, Rus ve Çin firmalarının HES projeleri: Hükümetlerarası anlaşmalarla belirlenmiş olup 2026’da devreye alınması planlanmaktadır.

3. MÜTEAHHİTLİK, TEKNİK MÜŞAVİRLİK YABANCI YATIRIM MEVZUATI

a) Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Sektörünü Düzenleyen Mevzuata İlişkin Bilgi

Kazakistan’da müteahhitlik ve teknik müşavirlik sektörü ile ilgili mevzuatın temelini 16 Haziran 2001 tarihli ve 242-P No’lu “Law of the Republic of Kazakhstan dated July 16, 2001, No. 242-P On architectural, city-planning and construction activity in the Republic of Kazakhstan” Kanunu oluşturmaktadır.

Söz konusu Kanunda son olarak 7 Nisan 2016 tarihinde bazı değişiklikler yapılmış olup, kanunun son haline <http://a-p.legal/en/2016/03/23/the-process-of-construction-in-kazakhstan-2016-brief-overview-from-a-to-z/> web-sitesinden, ayrıca talep edilmesi durumunda temsilciliklerimizden ulaşılabilmektedir.

b) Yabancı Yatırım Mevzuatına İlişkin Bilgi

Kazakistan’da yabancı yatırımların teşvik edilmesi için 08 Ocak 2003 tarihinde 373-II No’lu Kanun çıkarılmış olup, kanunda 07 Kasım 2014 tarihi itibarıyla yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Mezkur kanunda yapılan değişiklikler ile:

1. Yabancı yatırımlar ile ilgili olarak uluslararası alanda imzalanmış anlaşmalar Kazakistan Cumhuriyeti Anayasasının üstünde kabul edilerek, yabancı yatırımcılara uluslararası bir üstünlük tanınmaktadır.
2. “Tek Pencere” uygulaması ile birlikte, yabancı yatırımcıların farklı Kazak kuruluşları yerine tek bir mekanizmadan bürokratik işlemlerini tamamlamalarının önü açılmaktadır.
3. Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti tarafından atanan ve yabancı yatırımcıların yasal hak ve menfaatlerini koruma görevi üstlenen “Yatırım Ombudsmanlığı” görevi tahsis edilmiştir.

Ayrıca, adı geçen Kanun çerçevesinde:

- **Gümrük Vergisi İstisnası:** Yatırım için gereken ekipmanın, hammadde ve malzemelerin ithalatı sırasında gümrük vergilerinden muafiyet söz konusudur.
- **Aynı Yardım Desteği:** Stratejik olarak kabul edilen ya da yatırım değeri 20 milyon Doların üzerindeki yatırımlarda, sabit varlıklar için toplam yatırımın en fazla %30 tutarında aynı yardım desteği bulunmaktadır.
- **Öncelikli Yatırım Projeleri (Tarım, hayvancılık balıkçılık, gıda, tekstil vs.) için Destekler:**
  - **Vergi Muafiyetleri:** Gelir vergisi (10 sene için %0), arsa vergisi (10 sene için %0), mülkiyet vergisi muafiyetleri (8 sene için %0)
  - **Sipariş Garantisi:** Yetkili organ ve yatırımcı arasında imzalanan yatırım kontratı uyarınca garantili sipariş verilmesi sağlanmaktadır.
  - **Sübvansiyon Desteği:** Yapım ve montaj çalışmaları ile işletmeye açıldıktan sonra ihtiyaç duyulan ekipmanın satın alınması için % 30 kadar sübvansiyon sağlanmaktadır.
  - **Özel Ekonomik Bölge Avantajları:** Özel Ekonomik Bölgelerde faaliyet gösteren firmalara kurumlar vergisi, emlak vergisi, mülkiyet vergisi muafiyetleri tanınmaktadır.
  - **KOBİ'ler için Teşvikler:** KOBİ'ler için kredi faizlerinin sübvansiyon edilmesi, kredi garantisi, danışmanlık servisinin sağlanması,

gibi destekler bulunmaktadır.

c) Yabancı İşçi Çalıştırma Oturma İzinleri, Vergiler, Sosyal Güvenlik Giderleri ve Şirket Kuruluşlarına İlişkin Bilgiler

Kazakistan Çalışma Bakanlığı tarafından yabancı işçi çalıştırılmasına ilişkin mevzuatta yapılan düzenlemeye göre, daha önce 1/7 olan kota oranı 01.01.2012 tarihinden itibaren 1/9 olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu durum kalifiye eleman gerektiren işlerde yatırımcı ve müteahhit firmalarımızı oldukça güç durumda bırakmaktadır. Ancak, projenin önemine binaen ilgili kuruluşa, genellikle Valiliklere proje bazında özel izin verilebilmektedir.

Vergi Oranları:	
- İşletme Kurumlar Vergisi	% 20
- Katma Değer vergisi (KDV)	% 12
- Çalışan Gelir vergisi	% 10
- Emeklilik Fonu	% 10
- İşveren Zorunlu Emeklilik Katkısı	% 1,5
- Sosyal Vergi	% 11
- Sosyal Güvenlik Primi	% 3,5
- Sağlık Sigortası	% 3
Gümrük Vergi Oranları	(GB ile OGT'ye geçilmiştir.)
- İnşaat malzemeleri ve iş makineleri	% 0-15

Kazakistan'daki ilgili mevzuat, ticari kuruluşların oldukça geniş bir hukuksal yelpazede organize olmalarına izin vermektedir. Öte yandan, Kazakistan müteahhitlik ve mühendislik sektöründe faaliyet göstermek isteyen yabancı yatırımcılar, Kazakistan'da faaliyet göstermek için aşağıda sıralanan seçeneklerden birini seçmek zorundadırlar:

1. Şirketin tescil edilmesi: Sınırlı Sorumlu Limited şirket kurulması ya da Şube veya Temsilcilik açılması yaygın olarak kullanılan yasal mevcudiyet biçimleridir.
2. Bir yatırım projesinin sonuçlandırılması da dahil olmak üzere ortaklık sözleşmesi (konsorsiyum) yapılması.
3. Yerel olarak faaliyette bulunan bir kuruluşa alt yüklenici olmak.

Kazakistan'da inşaat faaliyetleri devlet tarafından yoğun bir şekilde düzenlenmekte ve denetlenmektedir. İnşaatın çoğu aşaması, kamu otoriteleriyle koordinasyona ve ilgili mercilerin onayına tabidir.

İnşaat sürecinin aşamaları aşağıda sayılmıştır:

- (i) Bir arsa temin edilmesi veya arsa üzerinde inşaat için izin alınması,
- (ii) Kamu hizmetlerinin kullanımı için teknik şartların yerine getirilmesi,
- (iii) İnşaat tasarımlarının onaylanması ve uzman incelemesinin yapılması,
- (iv) İnşaatın başlamasıyla ilgili bildirimlerin dosyalanması,
- (v) İnşaat sürecinde devletin denetiminin sağlanması,
- (vi) Devreye alma işlemi ve inşaat projesinin kabul edilmesi
- (vii) Tamamlanan inşaatın devlet kaydının yapılması

Kazakistan inşaat mevzuatına göre inşaat sürecinin onaylanması ve koordinasyonu için gerekliliklere uyulmaması durumunda idari cezalar söz konusudur. Kazakistan'da çoğu inşaat faaliyeti türü için lisans temin edilmesi gerekmektedir. Ruhsat Kanunu, ruhsata tabi inşaat faaliyetlerinin ayrıntılı bir listesini ortaya koymaktadır. Bu faaliyetler, mimari planların hazırlanmasından yapıların kurulmasına, inşa edilmesine ve onarılmasına kadar uzanmaktadır.

A) Şirket Kurmak:

Kazakistan Cumhuriyeti sınırlarında şirket kurabilmek için gerekli olan evraklar aşağıda belirtilmektedir:

1. Şirketin Kurucusu şahıs olduğunda:
  - Çalışma vizesinin bulunması,
  - Pasaport fotokopisinin Kazakça ve Rusça çevrilmiş noter tasdikli tercümesi,
  - Kazakistan Cumhuriyetindeki Şahıs Vergi Numarasının fotokopisi,
2. Şirketin Kurucusu tüzel kişi olduğunda:
  - Şirketin Türkiye Cumhuriyeti'nde tüzel şahıs olduğuna dair Rusçaya ve Kazakçaya tercüme edilen apostilli Ticaret Sicilinden belge (faaliyet belgesi);
  - Şirketin Yönetim Kurulu tarafından Kazakistan Cumhuriyeti'nde yeni Şirket açılmasına dair Rusçaya ve Kazakçaya tercüme edilen apostilli karar;
  - Tüzel kişi kurucusu ya da kurucuları tarafından verilen birisinin yeni Şirketin Kurucu evraklarına imza atma, Vergi dairesinden sıfırlı kağıt alma hakkını gösteren Rusçaya veya Kazakçaya tercüme edilen ve apostilli vekaletname
3. Şirketin hukuki adresini belirten Ofis sahibi tarafından verilen evrak, yani Ofis sahibi tüzel kişi olursa kira kontratı, şahıs olursa noter tasdikli dilekçe.
  - Ofis sahibi tarafından ofisin ona ait olduğunu belirten evraklar (alım satım anlaşması, pasaportu);
4. Şirketin devlet organlarında kaydı için hukuk bürosuna verilen noter tasdikli Vekaletname.

B) Şube Açmak:

Yabancı şirketin Kazakistan Cumhuriyeti'nde yeni bir yerel şirket yerine Şube açabilmesi için gerekli evraklar ise:

- Şirket Tüzüğü'nün Rusçaya ve Kazakçaya tercüme edilmiş noter tasdikli fotokopisi,
- Şirketin Türkiye Cumhuriyeti'nde tüzel kişi olduğuna dair Rusçaya ve Kazakçaya tercüme edilen noter tasdikli Ticaret Sicili belgesi (faaliyet belgesi),
- Şirketin Yönetim Kurulu tarafından Kazakistan Cumhuriyeti'nde Şube açılmasına dair Rusçaya ve Kazakçaya tercüme edilen noter tasdikli Kararı,
- Şirket tarafından Şube müdürünün adına düzenlenen Genel Vekaletname,
- Şubenin hukuki adresini belirten Ofis sahibi tarafından verilen evrak, yani Ofis sahibi tüzel kişi olursa kira kontratı, şahıs kişi olursa noter tasdikli dilekçe (Ofis sahibi tarafından ofisin ona ait olduğunu belirten evraklar (alım satım anlaşması, pasaportu),
- Şube müdürünün noter tasdikli pasaport fotokopisi ve ayrıca onun çalışma vizesi

C) Temsilcilik Açmak:

Yabancı şirket temsilcilik işlemleri, Kazakistan Tüzel Kuruluşu sicil kaydı prosedürü ile aynıdır. Temel farklılık Adalet Bakanlığına sunulan doküman liste içeriğindedir. Bunlar şunlardır:

- Kazakistan'da ofis açan yabancı tüzel kişi kuruluşun maddesi (açıklaması) ve beratı (patenti) veya memorandumu (layihası) kopyaları,
- Yabancı yatırımcının yasal durumunu belgeleyen yabancı ticaret sicili özeti,
- Toplantı tutanağı- yönetim kurulu kararı gibi, şirketin Kazakistan'da temsilcilik veya şube açılışını gösteren ve belgeleyen belge,
- Temsilcilik veya şube sicil kayıt başvuru mektubu,
- Yabancı şirket tarafından kabul edilmiş temsilcilik veya şubenin işleyiş yönetmeliği,
- Temsilcilik veya şubenin temsiline yetki veren vekaletname,
- Devlet sicil kayıt harcının yatırıldığını gösteren banka dekontu,
- Temsilcilik veya şubenin Kazakistan'daki yasal adresini teyit eden kira anlaşması fotokopisi.

Kayıt için istenilen dokümanlar sağlandıktan sonra kayıt ve kayıt sonrası işlemler, yaklaşık dört haftalık bir zaman almaktadır.

Kazakistan'da iş yapmak isteyen yabancı vatandaşlar şirket açabilmesi veya mevcut bir Kazak şirketinin kurucularından biri olabilmesi için C5 kategorisindeki ticari göçmen vizesini (business immigrant visa) alması gerekmektedir.

➤ C 5 vizesi

Yabancı vatandaşlar için tek girişli ve çok girişli olmak üzere, 2 çeşit C5 İş Vizesi bulunmaktadır. İlk olarak, 90 günlük bir süre için tek girişli C5 vizesi verilir. Sonraki aşamada, tek girişli C5 vizesinin çok girişli vize şeklinde (2 yıla kadar) uzatılması yapılabilmektedir. Vize süresi bitince, 1 yıllık vize için başvuru yapılır. Başvuru ücreti: 80.000 Kazak tengesi.

➤ C 5 Vizesi Nasıl Alınır?

Kazakistanlı bir firmadan davetiye alınması gerekmektedir. Buna ilaveten, Sabıka kaydı, ticari faaliyet yasağının bulunmadığına dair belge, sağlık sigortası vb. ek belgeler gerekli olabilir.

➤ C 5 vizesi davetiyesi çıkarılması için aşağıdaki belgeler ibraz edilmesi gerekmektedir:

- Pasaportun ana sayfalarının ve kurucunun oturma izninin Rusça/Kazakça tercümesini içeren noter tasdikli kopyası (yabancı vatandaşı olduğu ülkede vize almayı planlıyorsa, oturma izni);
- Vizenin alınacağı yer (C5 vizesini almayı planladığı Kazakistan Konsoloslugu veya Büyükelçiliğini belirtmelidir);
- Vatandaşı olduğu veya daimi ikamet ettiği ülkedeki ikamet yeri hakkında bilgi;
- İşyerine ilişkin bilgiler (şirket adı ve pozisyonu). Yabancı bir vatandaş, mevcut çalışma yeri ve Kazakistan dışında bulunduğu pozisyon hakkında bilgi vermelidir;
- Açılacak şirketin konusuna ilişkin bilgiler (yaklaşık faaliyet türleri, planlanan yatırımlar);
- Kazakistan'da kalacağı otel veya adrese ilişkin bilgiler;
- Talep edilen vizenin geçerlilik süresine ilişkin bilgi (C5 vizesi için talep edilen süreyi belirtmelidir).

➤ C5 vizesi için davetiye 14 iş günü içinde çıkarılır.

Bu süre, gerekli tüm bilgilerin alındığı andan itibaren ve yabancından belgelerin (pasaportun noter tasdikli kopyası) alındığı andan itibaren hesaplanır.

➤ C5 vizesi için davetiye maliyeti:

Davetiye çıkarmanın maliyeti 100.000 Kazak tengesi. (31.07.2024 tarihinde 1ABD Doları 475 Kazak tengesine tekabül etmektedir.) Noter ücretleri ve çeviri masrafları ayrı olarak ödenir.

4) TÜRK FİRMALARININ FAALİYETLERİ

a) Türk Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Firmalarınca Ülkede Takip Edilen projeler

- **AKSA ENERJİ ÜRETİM A.Ş.** firması, Kazakistan Elektrik Şebekesi İşletme Şirketi (KEGOC) ile yapılan anlaşma kapsamında 250 milyon ABD Doları bedelinde Kizilorda Isı ve Enerji Santrali İnşaatı ve İşletmesi projesi devam etmekte olup, 2025 Ağustos ayında tamamlanması beklenmektedir.
- **KLV İNŞAAT A.Ş.** firması, Kazakistan Cumhuriyeti Sanayi ve İnşaat Bakanlığı Yollar Komitesi ile yapılan anlaşma kapsamında 96 milyon ABD Doları bedelinde Kurty-Burylbaital karayolunun bir kısmının inşaatını gerçekleştirmektedir. 2025 yılının Haziran ayında tamamlanması beklenmektedir.
- **Sembol İnşaat** firması, Astana şehrinde Park inşaatı ve Cami projesinin inşasına devam etmektedir. Bunun yanı sıra, Aktau şehrinde Tethys Uluslararası Turizm Merkezi adı altında gerçekleştirilecek projelerin bir kısmı, Sembol İnşaat tarafından 4

ayrı sözleşme kapsamında üstlenilmiştir. Bununla ilgili inşaat süreci de devam etmektedir.

- **Rönesans** firması, Pavlodar, Taraz, Kökshetau, Atyrau, Aktöbe, Çimkent ve Öskemen şehirlerinde kamu-özel ortaklığı kapsamında yapılacak hastane projelerinin ön hazırlıklarını sürdürmektedir.
- **YDA Sanayi ve Ticaret** firması, Astana, Petropavlosk, Türkistan ve Kostanay şehirlerinde hastane inşaatını devam ettirmektedir.
- **TAV** firmasınınca Almatı Havalimanı 2020 yılında satın alınmış olup, yaklaşık 200 milyon Dolarlık proje kapsamında yeni bir terminal inşası 2024 yılı Haziran ayında tamamlanmıştır.
- **Tekfen Holding'in** dolaylı bağlı ortaklığı İstek Construction, Haziran 2021'de Kazakistan'da NCOC (North Caspian Operation Company N.V.) firması ile tadilat-inşaat hizmetleri sağlamaya yönelik 5 yıl süreli sözleşme imzalamıştır.
- **Tiryaki Agro Holding** tarafından Kazak şirketleri Grain Consortium of Kazakhstan LLP ve ADOTEX LLP ortaklığıyla kurulan Kazak Protein tarafından Astana'da Buğday derin işleme tesisi projesinin temeli 24 Eylül 2025 yılında Astana'da atıldı. Projeye toplam 320 milyon dolar yatırım yapıldığı açıklandı, projenin iki aşamada hayata geçirileceği, 2027 yılında derin buğday işleme hattının devreye alınması (yıllık 250.000 ton kapasiteli), 2028'de ise bakliyat işleme hattının devreye alınması (yıllık 80.000 ton kapasiteli) öngörülmektedir. Yine kurulacak olan, Kompleksde, glüten, nişasta, lizin, bitki bazlı protein izolatları, karma yem ve diğer yüksek katma değerli bileşenler üretecektir. Ürünlerin iç pazara sunulması ve BDT, Avrupa Birliği, Kuzey Amerika ve Güneydoğu Asya'ya ihraç edilmesi planlanmaktadır.

b) Firmaların Genel Olarak Karşılaştığı Sorunlar

Kazakistan'a iş yapmak için gelen firmaların ve bu firmalarda çalışan personelin karşılaştığı en büyük sorunlar genellikle oturma ve çalışma izinlerini alma konusunda yaşanmaktadır. Çalışma Bakanlığı tarafından sağlanan çalışma vizelerinin temini uzun zaman alabilmekte ve çalışanlarımızın zaman zaman turistik vizeler ile çalıştıkları görülmektedir. Bu çerçevede, turistik amaçla Kazakistan'da azami 1 ay kalınabilmesinden dolayı, çalışanlarımız 1 ayı geçen sürelerde Rusya ve/veya Kırgızistan'a giriş-çıkış yapmak suretiyle Kazakistan'da çalışmalarına devam etmektedir.

Özellikle teknik müşavirlik firmalarımızı olumsuz etkileyen sorunların başında, Kota Yasasına bağlı olarak, yabancı firmaların Kazakistan'da çalıştırdıkları her yabancı mühendis için 9 yerel personel çalıştırması gerektiği hususudur. Müteahhitlik firmalarına kıyasla daha az sayıda fakat daha teknik personel çalıştırmak durumunda kalan teknik müşavirlik firmaları, yeterli nitelikte olmayan fazla sayıda yerel işçi çalıştırmak zorunda kalmaktadır.

c) Firma Özelinde Karşılaşılan Sorunlar

Müşavirliğimizce, aşağıda bilgileri yer alan firmaların sorun yaşadığı bilinmektedir.

- Doğuş Gülsan Jv firmasının; East-West Roads Project güzergahında olan Amaty-Khorgos yolunun 112 km'lik bölümünün ihalesini üstlenmesinden kaynaklı alacak sorunu bulunmaktadır.
- Taşyapı İnşaat Taahhüt Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin; 2017 yılında CAREC Koridorlarında 1 ve 6'yı birbirine bağlayan Aktobe - Makat yolunun yeniden inşası

ihalesini almış ancak, firmanın lisansının bilinmeyen bir nedenle iptal edilmesi nedeniyle mağdur olmuştur.

Her iki firmanın sorunu da Devletimizin en üst makamlarınının bilgisi dahilinde olup, üst düzeyde Kazakistan Hükümeti yetkilileri nezdinde gerekli girişimlerde bulunulmuştur.

Bununla birlikte, PPP projelerine ilişkin mevzuat altyapısının halen gelişmekte olan bir dinamiğe sahip olması, bu kapsamda yapılan işlerde proje onaylarının gecikmesine ve ana sözleşmelerin inşaat süreçlerinin başlangıcından sonra imzalanabilmesine yol açmaktadır. Bu durumda firmalar için finansal konular başta olmak üzere proje yönetiminde öngörülebilirlik sorunu yaratmaktadır.

5) GÖRÜŞ VE DEĞERLENDİRMELER

Kazakistan'da inşaat sektörü ekonominin en büyük aktörlerinden biridir. “Nurly Jer” Konut ve toplumsal kalkınma 2020 – 2025” devlet programına göre, bu sektörün payı her yıl gayri safi yurtiçi hasılanın %6'sına kadar çıkmaktadır. Her geçen gün, inşaat işlerinin hacmi ve miktarında olumlu bir artış kaydedilmekte olup, bina inşaatı toplam hacmin yüzde 50'sini oluşturmaktadır.

Kazakistan emlak sektöründe konutlara yönelik talep her geçen gün artmaktadır. Artan talebe ve ihtiyaçlara bağlı olarak konutların kalitesi ve konforları da yükselmektedir. Dolayısıyla bu sektörde faaliyet gösteren firmalardan kaliteli ve modern konutlar yapanlar daha çok tercih edilmeye başlanmıştır.

Kazakistan'da “Astana, Almatı ve Atırau” bölgeleri en fazla yapılaşmanın olduğu bölgelerdir.

Ülkede inşaat sektöründe önde gelen şirketler: BI Group, BAZIS-A, Rams Kazakhstan, K7 Group, Exclusive Qurylys, Qazaq Stroy ve Dial Stroy'dur.

Kazakistan'daki büyük inşaat şirketleri sosyal tesislerin inşasında da yer almaktadır. BI Group, eğitim sektöründe Astana'da Quantum STEM, PPP programı kapsamında beş eğitim kurumu BINOM Okulu ve Almatı bölgesinde dört okul inşa etmiş ve projeler başlatmıştır. Bazis-A, Astana'da bir okul sarayının ve akıllı fizik ve matematik okulunun inşasına katılmıştır.

Kazakistan'daki inşaat ve proje şirketleri, inşaat ve satış yöntemlerinde dijitalleşme düzeyini artırmaktadır. Örneğin, 2021 yılında BI Group, BIG App mobil uygulaması aracılığıyla çevrimiçi gayrimenkul satışına geçmiştir. “E-Kurylys” sistemi sayesinde artık inşaatı tüm aşamalarında uzaktan kontrol etmek mümkündür.

Kazakistan'da 2023 yılı itibariyle ülkede yıllık enflasyon %21 ile beklentilerin oldukça üzerindedir. Enflasyon baskıları inşaat sektöründe de etkisini göstermekte ve artan maliyetlerin şirketleri zorladığı görülmektedir. (Kazakistan Cumhuriyeti İstatistik Ajansının resmî verileri itibariyle 2024 yılında inşaat maliyeti %45 artmıştır. Ülkede yeni yapılan konutların maliyetlerinde 2022 yılında (Rusya vatandaşlarının çok sayıda gayrimenkul alması nedeniyle) %58'lere çıkan değerlere göre bu yıl içinde %3,1 artış kaydedilmiştir.

Konut kredisi koşullarının uygun olmaması da, ülkedeki enflasyonla alım gücü düşen Kazakistan vatandaşlarının bütçesini zorlamaktadır.

Ayrıca, devam eden Rusya-Ukrayna krizi ve dünya ekonomisindeki resesyon beklentilerinin petrol ile diğer emtia fiyatları üzerindeki etkisinin de sektörün kısa vadedeki görünümüne yönelik aşağı yönlü riskler oluşturduğu değerlendirilmektedir. Kazakistan'ın Rusya ile sınır

komşusu olması ve savaşıla ilgili belirsizlikler de yatırımcı güveni üzerinde baskı oluşturmaktadır.

Ülkemiz firmalarının bağımsızlıktan bu yana Kazakistan'da yoğun bir faaliyet sürdürmeleri, müteahhitlik özelinde de ülkede sahip olunan olumlu referanslar ve kurumsal firmalarımızın siyasi düzeyde sağladığı sürdürülebilir temaslar orta ve büyük ölçekli proje üstlenimlerinde firmalarımız için kolaylık sağlamaktadır.

PPP alanındaki tecrübelerimiz, Kazakistan sağlık ve havalimanı yapıları başta olmak üzere firmalarımız için bu dönemde önemli bir açılım sağlamıştır. Bununla birlikte, Kazakistan'ın genel ekonomik yapısı içerisinde ağırlıklı bir yer teşkil eden enerji sektörü ve madencilik faaliyetlerine dayanan endüstriyel projelerde şirketlerimiz için potansiyel görülmektedir.

Bunların yanında, Kazakistan'da temsilcilik açılması yoluyla faaliyette bulunulması ve/veya yerel ortaklıklar yapılması mevcut projelerin yürütülmesi veya yeni projelerin üstlenilmesi açısından önemli kolaylıklar sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Saygılarımızla arz ederiz.

Astana Ticaret Müşavirliği
Almatı ve Aktau Ticaret Ataşeliği